

УДК 636.12.082(477)

СУЧАСНИЙ СТАН ОРЛОВСЬКОЇ РИСИСТОЇ ПОРОДИ УКРАЇНИ

Корнієнко О. О., к. с.-г. н., Гданська К. В.
Інституту тваринництва НААН

У статті представлена оцінка селекційних ознак коней орловської рисистої породи, які розводяться в Україні. Проаналізовано сучасну генеалогічну структуру та зміни в ній, показники відтворення у породі, а також роботоздатність молодняку. Виділено основні стримуючі чинники, які негативно впливають на розвиток і популяризацію орловських рисаків України.

Установлено, що за останні роки якість молодняку орловських рисаків, випробовуваних на іподромах не знизилася: кожного року з'являються все більше рисаків високого класу жвавості рекордисти, та й середня жвавість рисистого молодняку по роках покращується. Позитивною рекламою вітчизняним коням є затребуваність та виступи за кордоном, кількість яких із кожним роком зростає.

Ключові слова: коні, орловська рисиста, іподром, тоталізатор, лінія, жвавість.

Орловська рисиста порода є однією з найдавніших легко запряжних рисистих порід світу. Нарядність коней орловської рисистої породи завдяки наявності в їх родоводах предків арабської верхової породи, висока витривалість, невибагливість, доброїжджистість та стійко успадковуваний рисистий алюр, стали підставою для використання її у створенні таких рисистих порід як французька та російська. Коні орловської рисистої породи знаходять широке застосування не тільки в рисистих перегонах, а й у сільському господарстві, як поліпшувачі робочих коней, а їх універсальність не раз підтверджувалась результатами використання у класичних видах кінного спорту, тому збереження, подальший розвиток і удосконалення коней цієї породи для України є дуже важливим [5-6].

Матеріали і методи досліджень. Матеріалами досліджень слугувала база даних по конях орловської рисистої породи, дані первинного племінного обліку, результати експертної оцінки молодняку та іподромні звіти. Результати досліджень опрацьовано математично-статистичними методами.

Результати досліджень. На сьогодні орловська рисиста порода представлена у 8 областях Західної, Центральної, Південної та Східної України, частка її становить 21,8 % у структурі племінного кінського поголів'я, а розведенням коней цієї породи займаються 10 суб'єктів племінної справи, з яких чотири є державними (кінні заводи), а 6 – приватними (племрепродуктори), якість поголів'я в яких значно різняться. Жеребці племінних репродукторів вірогідно поступаються за жвавістю плідникам кінних заводів, так само як і кобили, відповідно на 4,3 с. та 11,2 с. ($P > 0,95$). Це пов'язано із принципами ведення селекційної роботи у кінних заводах, які традиційно базуються на формуванні племінного ядра із кращих представників видатних гнізд, ліній та родин, на відміну від репродукторів, більшість з яких часто-густо формують відтворний склад із придбаного ремонтного молодняку. При цьому, коні відтворного складу племінних репродукторів вірогідно ($P > 0,95$) переважають плідників та кобил кінних заводів лише за обхватом грудей.

Основними недоліками екстер'єру, які стрічаються у коней сучасного відтворного складу орловської рисистої породи, є м'яка спина, частка коней які мають цю ваду становить 10,2 %, звислий круп – 14,2 % та м'які бабки – 6,7 %, а також такі недоліки у будові кінцівок як: шабlistість – 10,2 %, сирість суглобів – 16,9 %, розкид – 11,5 %.

Станом на 1.01.1999 р. [5] у породі домінувала лінія Піона, яка становила 21,1 % у маточному складі та 30,4 % – серед плідників. У сучасному відтворному складі лінія Піона знаходиться на третьому місці за розповсюдженням, а лідируюче положення займають лінії Барчука та Пілота, інтенсивному розвитку та популярності яких сприяла висока роботоздатність їх представників, проявлена за останні 15 років. Разом із тим, за останні 15 років відбулося збільшення кількості як жеребців, так і кобил у лініях Отбоя, Воїна, Болтіка, Ісполнительного, при зменшенні кобил у лініях Проліва та Ветра. Зовсім зникла лінія Успеха через вибуття єдиної її представниці за віком [5].

Основною ознакою за якою проводять оцінку плідників за якістю потомства для призових порід є кількість нащадків високої жвавості – класу 2.10 та 2.05 хв.с та їх загальний вигрaш [7]. На жаль, в Україні біговий, іподромний бізнес не приносить коштів і є лише "частиною селекційного процесу", у той час, як у більшості розвинених країн Європи, у Китаї та Америці це прибутковий бізнес. Тому, основним критерієм оцінки племінної цінності жеребців орловської рисистої породи України є кількість потомків видатної жвавості, за яким кращими плідниками в породі є: Уклон, Афорізм, Шквал, Опер, Композитор, Банкет, Іл, Арарат.

Одним із індикаторів благополуччя селекційної роботи, ведення, розвитку будь-якої галузі є показники відтворення поголів'я та інтенсивність використання плідників. За останні роки основні показники відтворення коней орловської рисистої породи України знизилися, відповідно: відсоток зажереблення на 11,0 %, благополучного пожереблення на 10,1 %, вихід лошат на 5,2 % на фоні загального погіршення технологічних умов утримання, вирощування тощо. При цьому зниження інтенсивності племінного використання плідників до 5-7 кобил за парувальний сезон, за необхідного навантаження у 10 – 15 кобил [2], пов'язана, перш за все, із нераціональним співвідношенням жеребців до кобил (1:3 – 1:6), яким характеризується відтворний склад більшості господарств України, що розводять коней орловської рисистої породи.

Орловська рисиста порода відноситься до призового напряму продуктивності, яка виявляється під час кінних перегонів на іподромі. На сьогодні, в Україні діє два іподроми, де проходять випробування рисаки. Для прикладу, у тій же Франції їх більше 250, а у найближчій до нас Російській Федерації – 24 [3]. Іподроми в усьому світі є не тільки місцем випробування рисистих коней, а й ареною, де кожен заводчик може оцінити ефективність своєї роботи не тільки у хвилинному виразі при розіграшу призу свого коня, а й у грошовому. Так, у Швеції щорічно від тоталізатору отримують 9,2 млрд. крон (1,424 млрд. у.о.), із них 7 млрд. іде на вигрaш тим, хто грає, 1 млрд. іде на виплату податку державі, а із решти – 1,2 млрд. крон (13 %), половина йде на преміально-призові, а інша – на розвиток та утримання іподрому, заохочення коневласників, організацію племінної справи, пропаганду рисистих випробувань [1].

На жаль, як вже говорилося вище, іподромний бізнес, який в усьому світі, забезпечує, з одного боку, велику популярність галузі конярства серед населення завдяки грі у тоталізатор, з іншого, – заохочує власників коней вирощувати кращих рисаків виплатою преміально-призових, в Україні не розвинений. Це, у свою чергу, негативно вплинуло й на розвиток рисистого конярства в цілому.

Таблиця 1

Характеристика селекційних ознак сучасного відтворного складу орловської рисистої породи станом на 1.10.2013 р.

Господарство	Характеристика плідників						Характеристика кобил					
	n	середня жвавність, хв.с	Середні проміри, см				n	середня жвавність, хв.с	Середні проміри, см			
			ВХ	КД	ОГ	ОП			ВХ	КД	ОГ	ОП
Філія "Запорізький кінний завод" ДП "Конярство України"	5	2.06,5	159,0	162,0	181,0	20,2	52	2.20,4	158,6	162,7	180,9	19,8
Філія "Лозівський кінний завод" ДП "Конярство України"	4	2.08,5	162,0	164,3	181,8	20,9	29	2.20,4	161,4	164,5	181,2	19,9
Філія "Дібрівський кінний завод" № 62 ДП "Конярство України"	3	2.05,4	162,0	164,7	185,7	20,9	32	2.17,8	161,9	163,9	183,7	20,2
Філія "Лимарівський кінний завод" ДП "Конярство України"	3	2.05,9	163,0	167,3	185,3	21,2	18	2.20,9	158,0	159,5	179,8	19,6
Усього по кінних заводах	15	2.06,7*	161,5	164,6	183,5	20,8	131	2.11,9*	159,9	162,7	181,4	19,9
ФГ "Голд - Сад"	7	2.09,8	161,3	164,1	185,7	21,5	40	2.28,9	158,4	162,8	183,8	20,6
ТОВ "Кінний завод" Авангард 1936"	5	2.06,4	159,2	161,7	183,2	20,5	19	2.20,0	158,7	164,1	187,2	19,5
ПСП "Комишанське"	5	2.06,5	166,0	169,0	188,6	21,7	27	2.15,1	163,4	170,9	196,4	21,5
ТОВ АПК "Магнат"	4	2.10,9	162,8	168,5	195,0	21,9	11	2.19,5	158,5	166,6	185,1	20,4
СФГ "Універсал"	4	2.09,4	162,3	163,7	181,8	20,4	15	2.22,4	163,3	167,1	189,0	20,1
Кінний завод "ІСПКЗ"	2	2.36,8	160,5	163,5	180,5	20,25	10	2.32,4	160,4	162,6	180,4	20,6
Усього по племінних репродукторах	27	2.10,7	162,0	165,1	185,8*	21,0	122	2.23,1	160,5	165,7	186,9*	20,5
Разом:	42	2.09,2	161,8	164,9	184,9	20,9	253	2.21,2	160,3	164,5	184,8	20,2

Примітка. *P>0,95.

Таблиця 2

Характеристика генеалогічної структури орловської рисистої породи

Лінія	Жеребці		Кобили		Характеристика роботоздатності коней класу жвавості, хв. с	
	n	%	n	%	2.10	2.05
					n	
Барчука	10	23,8	74	29,2	34	7
Пілота	10	23,8	43	17,0	16	1
Піона	6	14,3	75	29,6	15	2
Отбоя	4	9,5	8	3,2	3	-
Воїна	3	7,1	5	2,0	2	-
Болтіка	2	4,8	7	2,8	-	-
Ветра	2	4,8	4	1,6	-	-
Ісполнительного	2	4,8	28	11,1	1	-
Проліва	2	4,8	8	3,2	1	-
Нелінійні	1	2,4	1	0,4	-	-
Успеха	-	-	-	-	-	-
<i>Усього</i>	<i>42</i>	<i>100,0</i>	<i>253</i>	<i>100,0</i>	<i>72</i>	<i>10</i>

Таблиця 3

Показники відтворення коней орловської рисистої породи

Показники	Роки			
	2009	2010	2011	2012
Покрито на одного плідника, голів	7,0	5,0	6,0	6,0
% зажеребнення	76,2	74,7	65,2	68,2
% благополучного пожереблення	67,3	71,5	61,4	62,1
Вихід лошат на 100 кобил, %	63,0	63,0	57,8	58,6

Таблиця 4

Характеристика роботоздатності молодняку орловської рисистої породи

Показники	Роки				
	2009	2010	2011	2012	2013
Випробувано, усього	236	188	228	182	147
у т.ч. 2-річок,	95	88	71	90	69
із них % від отриманих лошат	46,6	35,5	33,6	45,0	50,0
Показники середньої жвавості:					
2-х років,	2.32,7	2.30,0	2.31,5	2.31,2	2.29,7
3-х років	2.20,9	2.18,8	2.18,8	2.18,7	2.16,3
4-х років	2.13,2	2.12,5	2.11,4	2.14,8	2.12,2
Виявлено рисаків класу жвавості, гол.:					
2.10	16	11	14	22	7
2.05	1	2	-	5	-
Установлено рекордів	2	1	5	3	1
Випробувано у Росії, народжених в Україні	15	4	2	7	28
у т.ч. молодняк від вітчизняних плідників	6	9	12	33	73

За останні роки майже удвічі зменшилась кількість випробовуваного молодняка, особливо дворічного віку, який становить половину, а по деяких роках, навіть, менше половини від отриманих лошат.

Небажання випробовувати молодняк пов'язано з великою вартістю утримання коней на іподромах та відсутністю джерел поповнення цих затрат – преміально-призових. Для прикладу треба зазначити, що вартість утримання однієї голови на іподромі на місяць, у середньому, коливається від 1500 до 2000 грн., при цьому повноцінний біговий сезон триває 8 – 9 місяців. Навіть кращі коні за цей період, виступаючи 9 – 12 разів за сезон, маючи перемоги у крупних призах селекційного значення (Барса, Піона, Ветра тощо) можуть заробити лише 900 – 2500 грн. А від так, галузь автоматично стає збитковою.

Відсутність випробувань негативно впливає й на селекційний процес із породою. З одного боку, призводить до зарахування до відтворення невипробовуваних коней, що сповільнює селекційну роботу на покращення жвавості популяції, а з іншого боку, – може призводити до погіршення здоров'я коней, загального розвитку, міцності та, навіть, відтворювальної здатності [4].

Не дивлячись на загальне погіршення умов ведення галузі, за останні роки якість молодняка орловських рисаків, випробовуваних на іподромах не знизилася: кожного року з'являються нові рисаки класу жвавості 2.10 та 2.05 хв.с., рекордисти, та й середня жвавість рисистого молодняка по роках покращується. При цьому, досить позитивною рекламою вітчизняним коням є затребуваність та виступи за кордоном, кількість яких із кожним роком зростає. Але, на жаль, у більшій мірі, можливість випробовувати коней, навіть, і в найближчій до нас Росії мають лише приватні власники.

Висновок. Орловська рисиста порода є досить популярною в Україні, про що свідчить широкий ареал розведення коней цієї породи. У цілому, популяція коней орловської рисистої породи є достатньо жвавою, з високою роботоздатністю. Разом із цим, основною умовою подальшого розвитку, удосконалення, попиту коней орловської рисистої породи в Україні є відновлення тоталізатору та загальної інфраструктури рисистих випробувань, а також розвиток масового кінного спорту, кінного туризму, екіпажного прокату, драйвінгу. Із метою проведення реклами та пошуку нових ринків необхідно організувати на рівні держави гастролі закордон для коней орловської рисистої породи всіх суб'єктів племінної справи, а розробка загальнодержавної програми по її удосконаленню дасть змогу покращити ведення селекційної роботи, умов вирощування, підвищити ефективність використання жеребців-плідників тощо.

Бібліографічний список

1. Бега в Швеции // ЗМ. - №1. – 1998.
2. Витт В. О. Из истории русского коннозаводства / В. О.Витт // Из истории русского коннозаводства. – М.: Гос. издат. с.-х. литературы, 1952. – С. 395.
3. Интернет – ресурс. – Режим доступа:
<http://expert.ru/expert/2012/27/biznes-bez-temnyih-loshadok/>
4. Козлов С. А. Влияние ипподромных испытаний на воспроизводительную способность кобыл орловской рысистой породы / С. А. Козлов, И. В. Игнатов // Коневодство и конный спорт. – 2007. – № 4. – С. 10 – 14.
5. Програма селекції коней орловської рисистої породи в Україні на 2001 – 2010 роки / Відпов. за вип. І. П. Горошко. – К.: Аграрна наука, 2003. – 70 с.
6. Рождественская Г. А. Орловский рысак / Г. А. Рождественская. – М.:

Аквариум Бук, 2003. – 106 с.

7. Рождественская Г. А. Оценка рысистых жеребцов-производителей по качеству потомства / Г. А. Рождественская, А. Фомин / Коневодство в опытах. – М.: Московский рабочий, 1967. – С. 24 – 36.

СОВРЕМЕННОЕ СОСТОЯНИЕ ОРЛОВСКОЙ РЫСИСТОЙ ПОРОДЫ УКРАИНЫ

Корниенко А. А., Гданская Е. В., Институт животноводства НААН

В статье представлена оценка селекционных признаков лошадей орловской рысистой породы, которые разводятся в Украине. Проанализирована современная генеалогическая структура и ее изменения, показатели воспроизводства в породе, а также работоспособность молодняка. Выделены основные сдерживающие факторы, которые отрицательно влияют на развитие и популяризацию орловских рысаков Украины.

Установлено, что за последние годы качество молодняка орловских рысаков, испытываемых на ипподромах не снизилась: каждый год появляются все больше рысаков высокого класса живости рекордисты, да и средняя живость рисистого молодняка по годам улучшается. Позитивной рекламой отечественным лошадям является востребованность и выступления за рубежом, количество которых с каждым годом растет.

Ключевые слова: лошади, орловская рысистая, ипподром, тотализатор, линия, резвость.

CURRENT STATUS OF ORYOL TROTTER BREED OF UKRAINE

Kornienko A. A., Gdanskay E. V., Institute of animal sciences of NAAS

This paper provides an assessment of breeding horse Orlov trotter signs of breeds that are bred in Ukraine. The modern genealogical structure and changes in it, play in rock performance and serviceability of calves. The basic constraints that adversely affect the development and popularization of Oryol trotters Ukraine.

It is established that in recent years the quality of young Orlov trotters feel at racetracks not decreased: every year there are more and more trotters high class vivacity recordist, and the average liveliness trotters young in years improving. Positive advertising of Ukrainian horses is the demand and performances abroad, whose number is growing every year.

Key words: horse, orlov trotter, hippodrome, totalizator, sire line, speed.